

STORTINGET

Representantforslag 191 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes

Dokument 8:191 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om å begrense maktkonsentrasjon i norsk dagligvare

Til Stortinget

Bakgrunn

Konkurransesituasjonen i norsk dagligvarebransje er ikke god nok. Ifølge undersøkelser har Norge blant Europas høyeste matpriser, dårligste utvalg og mest misfornøyde kunder. Samtidig som tre av Norges rikeste har vokst milliardformuer gjennom matbransjen, har bondens økonomi seilt akterut og forbruker betaler kunstig høye priser.

Handelen med mat her til lands kontrolleres av tre store dagligvarekjeder som kontrollerer 99 prosent av omsetninga. NorgesGruppen kontrollerer nesten halvparten av hele dagligvaremarkedet (42,3 prosent). Samtidig eier de og kontrollerer ASKO – den dominerende distributøren.

Kjedenes egne merkevarer (EMV) blir mer og mer utbredt. Ifølge tall fra Nielsen analyse stod EMV for 69 prosent av verdiveksten i dagligvaresektoren i 2019. Totalt har EMV rundt 17 prosent markedsandel i Norge. Hadde EMV vært en leverandør, ville den kanskje vært den største.

Det er uheldig for konkurransen når den samme aktøren både produserer, distribuerer og selger maten, og de samme interessene sitter på alle sidene av forhandlingsbordet. Maktkonsentrasjonen begrenser også innsyn i hvordan priser og kostnader fordeles. Derfor bør

det være begrensninger på vertikal integrasjon i dagligvarebransjen.

Denne makten omsettes også til konkurransebetingelsene. Konkurransetilsynet avdekket i 2019 enorme forskjeller i innkjøpsbetingelser. Av de 16 ledende leverandørene hadde halvparten mellom 10 og 15 prosent lavere pris inn til NorgesGruppen enn de andre aktørene i markedet. Men NorgesGruppens butikker har ikke lavere priser ut til forbrukerne.

Volum er nøkkelfaktoren i dagligvarehandelen. Den som kan tilby leverandøren størst volum, får de beste betingelsene. Derfor er størrelse viktig. Blir man for stor, kan det imidlertid skape et avhengighetsforhold til leverandører og produsenter som er skadelig. Matmarkedet er samfunnskritisk, og konsekvensene kan bli store for samfunnet. Derfor bør det være begrensninger på hvor stor en aktør kan være.

Det finnes eierskapsbegrensninger på andre samfunnsområder, som innenfor mediesektoren, som skal hindre samfunnsskadelige effekter av for store aktører. Tiden er overmoden for slike begrensninger i norsk dagligvare.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om eierbegrensninger i verdikjeden for mat i Norge, herunder hvor stor en enkeltaktør i alle ledd kan være og begrensninger på vertikal og horisontal integrasjon.

2. Stortinget ber regjeringen utrede et forbud mot egne merkevarer (EMV) i dagligvarebransjen og komme tilbake til Stortinget egnet måte.
3. Stortinget ber regjeringen kartlegge bruken og prissettingen av egne merkevarer (EMV) sammenlignet med tilsvarende priser for merkevarer fra industrien. Regjeringen bes innføre krav til begrunnelse fra dagligvarehandelen dersom det avdekkes store forskjeller i marginpåslag.
4. Stortinget ber regjeringen nedfelle i forskrift at Dagligvaretilsynet gis hjemmel til å føre tilsyn med logistikkområdet og bruken av egne merkevarer (EMV) i dagligvaremarkedet.
5. Stortinget ber regjeringen opprette et digitalt salgsdataregister for salgsdata for varer som omsettes i dagligvaremarkedet, og sikre tilgang for alle produsenter og leverandører.
6. Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å sikre konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen, herunder tilsyn med priskalkylene for distribusjonstjenester.
7. Stortinget ber regjeringen utvikle regelverk og systemer for å sikre åpenhet og transparens rundt hvordan pris fastsettes i dagligvaremarkedet.

7. april 2022

Torgeir Knag Fylkesnes